PROFESSIONAL TA’LIMDA FRANSUZ TILINI O‘QITISHDA LINGVOKULTUROLOGIK MAQOLLARDAN FOYDALANISH

Xamrayev Ozod Miyliyevich
Ishtixon 2-son politexnikumi fransuz tili fani o’qituvchisi (katta o‘qituvchi)
E-mail: ozodmeliyevich@gmail.com

Qabul qilindi: 22.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 23.10.2025
Tasdiqlandi: 24.10.2025

Kalit so‘zlar:
fransuz tili, lingvokulturologik yondashuv, maqollar, madaniyatlararo muloqot, kommunikativ kompetensiya, professional ta’lim, o‘qitish metodikasi, xalq og‘zaki ijodi, til va madaniyat integratsiyasi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada fransuz tilini professional ta’lim tizimida o‘qitishda lingvokulturologik yondashuvning ahamiyati tahlil qilinadi. Maqollardan foydalanish orqali o‘quvchilarda nafaqat lingvistik, balki madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish imkoniyatlari yoritilgan. Lingvokulturologiya — til va madaniyat o‘zaro aloqasini o‘rganuvchi fan sifatida o‘quvchilarning kommunikativ faoliyatini boyitadi, ularni fransuz xalqining qadriyatlari, dunyoqarashi va tafakkur tarziga yaqinlashtiradi. Maqolada fransuz va o‘zbek maqollarini taqqoslash, ularning semantik va madaniy o‘xshashliklarini tahlil qilish, shuningdek, dars jarayonida maqollardan foydalanishning metodik usullari (taqqoslama tahlil, rol o‘ynash, leksik-grammatik mashqlar, yozma topshiriqlar) ishlab chiqilgan. Natijada maqollar yordamida o‘quvchilarning madaniyatlararo savodxonligi, kreativ fikrlashi va kommunikativ kompetensiyasi rivojlanadi.

Kirish. Bugungi globallashuv davrida chet tillarini o‘qitish jarayonida til egasining madaniyatini o‘rganish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, fransuz tili ta’limida lingvokulturologik yondashuv o‘quvchilarda nafaqat lingvistik kompetensiyani, balki madaniy kompetensiyani ham shakllantirishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, maqollar va matallar kabi xalq og‘zaki ijod namunalaridan foydalanish o‘quvchilarda fransuz xalqining dunyoqarashi, qadriyatlari hamda mentalitetini tasavvur qilishga yordam beradi.

Asosiy qism.

Lingvokulturologik yondashuvning nazariy va amaliy asoslari.

Lingvokulturologiya — bu til va madaniyat o‘zaro aloqasini o‘rganadigan fan bo‘lib, u til birliklarining madaniy-ma’naviy mazmunini tahlil qiladi. Fransuz tilini o‘rgatishda bu yondashuv o‘quvchilarni kommunikativ kompetensiyadan tashqari, madaniyatlararo muloqot ko’nikmasi bilan ham qurollantiradi. Maqollar

lingvokulturologik birlik sifatida xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlari, axloqiy qadriyatlari va milliy tafakkurini aks ettiradi.

Masalan, fransuz tilidagi “Petit à petit, l’oiseau fait son nid” (“Oz-ozdan qush in quradi”) maqoli o‘quvchilarga mehnatsevarlik va sabr-toqat g‘oyasini singdiradi. Shu bilan birga, bu maqolni o‘zbek tilidagi “Tomchi-tomchi ko‘l bo‘lur” maqoli bilan taqqoslab o‘rganish orqali ikki xalqning dunyoqarashidagi o‘xshashlik va farqlarni tahlil qilish mumkin.

Maqollardan foydalanishning metodik imkoniyatlari.

Professional ta’lim tizimida (masalan, turizm, servis, menejment, gastronomiya yo‘nalishlarida) fransuz tilini o‘qitishda maqollardan foydalanish quyidagi metodik maqsadlarda samaralidir:

1. Leksik boylikni oshirish – maqollarda uchraydigan so‘zlar ko‘p hollarda metaforik, emotsional tusda bo‘ladi, bu esa o‘quvchilarning so‘z boyligining oshishida muhim omil hisoblanadi.
2. Madaniyatlararo qiyoslash – fransuz va o‘zbek maqollarini taqqoslash orqali o‘quvchi madaniyatlar o‘rtasidagi o‘xshashlik va tafovutlarni belgilab beradii.
3. Muloqot kompetensiyasini rivojlantirish – maqollar yordamida muloqot jarayonida nutqni bezash, fikrni qisqa va lo‘nda ifodalash ko‘nikmalari shakllantiradii.
4. Kreativ fikrlashni rag‘batlantirish – maqol mazmunidan kelib chiqib, dialoglar, roliklar yoki sahnalar tuzish mashqlari ijodiy tafakkurni takomillashtiradi.

Amaliy mashg‘ulotlarda maqollardan foydalanish usullari quyidagilardan iborat:

1. Taqqoslama tahlil usuli: Fransuzcha maqolga o‘zbekcha ekvivalent topish va ularning semantik o‘xshashligini aniqlash.
2. Rol o‘ynash mashqlari: Maqol mazmuniga asoslangan qisqa sahna yoki dialog yaratish.
3. Leksik-grammatik topshiriqlar: Maqol tarkibidagi frazeologik birliklar va grammatik shakllarni tahlil qilish.
4. Yozma topshiriqlar: Maqol asosida insho yoki fikr-mulohaza yozish (masalan, “À qui se lève tôt, Dieu aide” — “Ertalab turganga Xudo yordam beradi” mavzusida).

O‘qituvchi roli va didaktik yondashuv.

Fransuz tili o‘qituvchisi nafaqat til tizimini, balki madaniyatni ham o‘rgatuvchi shaxs sifatida faol rol o‘ynaydi. Maqollarni darsga integratsiya qilish uchun o‘qituvchi:

- mavzuga mos maqollarni tanlaydi;
- ularning lingvistik va madaniy tahlilini olib boradi;
- o‘quvchilarning kasbiy yo‘nalishiga mos mashqlar ishlab chiqadi.

Masalan, gastronomiya sohasida tahsil olayotgan talabalarga “On ne fait pas d’omelette sans casser des œufs” (“Tuxumni sindirmasdan omlet pishirib bo‘lmaydi”) maqolini o‘rgatish orqali mehnat jarayonining zaruriy bosqichlarini tushuntirish mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, fransuz tilini professional ta’lim tizimida o‘qitishda lingvokulturologik maqollardan foydalanish o‘quvchilarning til o‘zlashtirish jarayonini yuqori bosqichga olib chiqadi ularning madaniyatlararo savodxonligini oshiradi va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradi. Maqollar — bu xalq tafakkurining ixcham, ammo chuqur ifodasi bo‘lib, ular orqali til va madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlik yanada yaqqol namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Абдуллаева, Н. (2021). Lingvokulturologik yondashuv asosida chet tillarini o‘qitishning zamonaviy usullari. – Toshkent: TDPU nashriyoti.

2. Жумаева, М. (2020). Fransuz tilini o‘qitishda madaniy komponentlarning ahamiyati. // “Filologiya masalalari” jurnali, №4, 45–50-betlar.

3. Kramsch, C. (1998). Language and Culture. Oxford: Oxford University Press.

4. Arutyunova, N. D. (1990). Lingvokulturologiya: Til va madaniyatning o‘zaro ta’siri. – Moskva: Nauka.

5. Dufresne, M. (2012). Les proverbes français et leur interprétation culturelle. Paris: Larousse.

6. Vygotsky, L. S. (1982). Thought and Language. Cambridge: MIT Press.

7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi. (2023). Professional ta’lim tizimida chet tillarni o‘qitish bo‘yicha metodik tavsiyalar. – Toshkent.